

Мельничук В. М. – здобувач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ФАЛЬСИФІКАЦІЮ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ЧИ ОБІГ ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

До суб'єктивних ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 3211 Кримінального кодексу (КК) України, а саме фальсифікації лікарських засобів або обігу фальсифікованих лікарських засобів, зараховують ті, що характеризують суб'єкта злочину. За українським кримінальним законодавством притягненню до кримінальної відповідальності за вчинення цього виду злочину підлягає фізична, осудна особа, яка досягла певного віку кримінальної відповідальності.

Осудність та вік – це дві головні ознаки, які характеризують суб'єкта злочину.

Згідно з чинним українським кримінальним законодавством, кримінальній відповідальності за вчинення фальсифікації лікарських засобів або їх обігу підлягає суб'єкт, який на момент вчинення злочину досяг шістнадцятирічного віку (ч. 1 ст. 22 КК України).

Частиною 8 ст. 214 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України передбачено, що кримінальне провадження може здійснюватися і до юридичної особи.

Відповідно до ст. 80 Цивільного кодексу України юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку, яка наділена цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем і відповідачем у суді та створена шляхом об'єднання осіб та/або майна.

З метою виконання рекомендацій експертів Європейської Комісії щодо удосконалення положень антикорупційного законодавства, наданих у межах переговорів щодо лібералізації ЄС візового режиму для України Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 р. № 1261-VII, чинний КК України було доповнено новим розділом 14-1, що має назву «Заходи

кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». Зазначений розділ передбачає кримінальну відповідальність юридичних осіб за вчинення кримінальних правопорушень. Статтями 96³–96¹¹ КК України встановлено правові підстави, види і порядок застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Аналіз наведених норм дає підстави вважати, що юридична особа є та може бути суб'єктом злочину, зокрема у сфері фальсифікації лікарських засобів, оскільки таку фальсифікацію нерідко здійснюють суб'єкти господарської діяльності, зареєстровані в Україні.

До того ж, ст. 18 КК України чітко визначено, що суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, що підтверджено ст. 1–2, 4–10, 11, 15, 17–22 КК України. Такі розбіжності створюють певні труднощі в контексті остаточного визначення стосовно того, чи є юридична особа суб'єктом кримінального правопорушення у сфері фальсифікації та обігу фальсифікованих лікарських засобів.

Зауважимо, що кримінальна відповідальність саме юридичних осіб за фальсифікацію лікарських засобів передбачена законодавством Литовської Республіки, Королівства Данії, Республіки Молдова та ін.

Так, законодавцю необхідно розглянути питання щодо доповнення ч. 8 ст. 214 КПК України складом злочину, передбаченого ст. 321¹ КК України, що надасть можливість внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про юридичну особу, пов'язану з фальсифікацією лікарських засобів або їх обігом. Завдяки цьому до такої юридичної особи можуть бути застосовані заходи кримінально-правового характеру.

Необхідно зазначити про те, що нині в українському законодавстві в зазначеному злочині немає визначення спеціального суб'єкта злочину. Тому вважаємо за доцільне внести доповнення до ст. 321¹ КК України та включити спеціального суб'єкта, оскільки судова практика з кримінальних проваджень, відкритих за вказаними кримінальними правопорушеннями, свідчить, що організатором вчинення цього злочину переважно є особа з медичною освітою (лікар, фармацевт та ін.).

Так, зі 141 зареєстрованого кримінального провадження за ст. 321¹ КК України (за період з часу прийняття КПК України) у 31 випадку правопорушників було притягнуто до кримінальної відповідальності (64 % з них мали медичну освіту).

Законодавцю доцільно ввести спеціальну норму відносно підвищеної кримінальної відповідальності зазначеної категорії осіб, оскільки такі правопорушники безперечно усвідомлюють можливість настання негативних наслідків, зокрема тяжких.

Лікар – це фахівець з повною вищою медичною освітою, який в установленому законом порядку постійно займається підтримкою або відновленням людського здоров'я через запобігання (профілактику), розпізнаванням (діагностикою) та лікуванням захворювань і травм, що стає можливим лише завдяки ґрунтовним знанням з анатомії, фізіології, хвороб і лікування, науки медицини, його досвіду та практики, а також пройшов атестацію відповідно до Положення про порядок проведення атестації лікарів, затвердженого наказом Міністерством охорони здоров'я України від 19 грудня 1997 р. № 359.

Фармацевт (фармаколог) – це молодший спеціаліст з середньою фармацевтичною освітою, який працює в аптеках, аптечних складах, контрольно-аналітичних лабораторіях, фармацевтичних фабриках і виробництвах, на підприємствах хіміко-фармацевтичної промисловості, в органах управління фармацевтичної служби, фармацевтичних фірмах, підрозділах державної служби України лікарських засобів, науково-дослідницьких інститутах і навчальних закладах, володіє системними і змістовними знаннями з аптечної технології ліків, фармацевтичної хімії, організації й економіки фармації, фармакології та фармакотерапії, а також пройшов атестацію на присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії, яку проводять відповідно до Положення про порядок проведення атестації фармацевтів, затвердженого наказом Міністерством охорони здоров'я України від 12 грудня 2006 р. № 818.

Провізор – це фахівець з повною вищою фармацевтичною освітою, який володіє системними та змістовними знаннями з хімії, аптечної технології ліків, організації та економіки фармації, фармакології та фармакотерапії, фармакоекономіки, менеджменту і маркетингу, забезпечує належну фармацевтичну опіку хворих під час відпуску безрецептурних лікарських

препаратів, виготовляє та контролює якість лікарських засобів та напівфабрикатів, веде облік господарських операцій та звітність, керує роботою середнього фармацевтичного персоналу, а також пройшов атестацію на присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії, яку проводять відповідно до Положення про порядок проведення атестації провізорів, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12 грудня 2006 р. № 818.

Ветеринар – це фахівець у галузі ветеринарних наук, спеціаліст, який займається ветеринарією, досконало знає анатомію, фізіологію, патофізіологію, мікробіологію тварин, приватну фізіологію тварин, а також ветеринарно-санітарну експертизу тваринної сировини, а також пройшов атестацію відповідно до Положення про порядок проведення атестації спеціалістів ветеринарної медицини державних установ, затвердженого Наказом Державного комітету ветеринарної медицини від 7 вересня 2009 р. № 321.

Отже, усі зазначені посадові особи під час виконання своїх професійних обов'язків мають керуватися принципами медичної деонтології, а тому, на нашу думку, за вчинення протиправних дій з боку указаних осіб законодавцем має бути встановлено окрему відповідальність, як для спеціального суб'єкта, пов'язаного з фальсифікацією лікарських засобів та їх обігу.

Микитчик А. В. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі корупція в Україні стала системним фактором, що негативно впливає на ефективне функціонування державного апарату, суспільства та окремих громадян. Значною мірою її визначають неефективністю державного управління, особливостями суспільного менталітету, специфікою політичної культури, нерозвиненістю громадських інститутів, покликаних контролювати органи виконавчої влади. Причиною цього є постійні зміни соціально-економічних та політичних умов життя суспільства, що оновлює «корупційне поле» соціальних